

מסר לי שזה לפני זמן מה בא חנה מברלין "ראש הסיסיה הארצישראלית"
 שא הי לשמו - "יהודה קופיליביץ"... שאלתי אם בא דב, והגיד לי
 שלא. הצעיר החקנין מאד בא"י ובקש ממני לספר על מצב הפועלים.
 נתן לי פתקא לחדר, שבו אני יושב עכשיו, העולה שני דולר וחצי ליום.
 גם את קופיליביץ שלח חנה, לחדר הסגביל את הדרי. תדריס יותר
 זולים אין עוד עכשיו. הבית הוא של אחד מגדולי העשרים לפנים,
 ונקרא או *Dara Hoeba Mamanoba* בבית זה ישב נפוליון והחזקנו
 למראה מוסקבה הבורות. מהבית - הבטיחני הבחור - מחלה מראה נהדר
 של מוסקבה. עוד לא הספקתי לראות כלום, מלבד חגן הגדול המקיף את
 הבית - , יותר נכון יהיה אם אגיד את הארמון. כי אכן לארמון שלחו
 את צירי פועלי א"י. אולם הנאת זו תעלה ביוקר.

י"ם אכול
 31 אוגוסט

אמש נפגשתי את י. קופיליביץ במלוננו המשותף. הוא
 מסר לי על תוצאות תועידות והקונגרס. הוא בא על יסוד הסלחתו
 של הוליסטר.
 את כל אלה שבקשתי אחמול לא מצאתי, ומצאתי את אשר לא
 בקשתי. משפתת יהודים שאחדים מחבריה היו כבר בארץ ושמתעניינים
 מאוד בארץ ושמתו לקראתי. הם ידעו כבר שאני צריך לבוא. יש להם
 גם סברים בין מנהלי התערוכה. שוב נחברר שעשינו דבר טוב בבואנו
 הנה.

25./..

היום קבלתי מכתבים מפנינה, מאבא ועוד. רב שלח לי
מברלין החוברת שהוציא המשרד - חוברת יפה ובואה היא בעתו ובסקומו.
חבל שאין חוברות כאלה גם משאר מוסדותינו.

הפקידים השונים של הנהלת התערוכה, שאחם אני בא בדברים,
מתעניינים בהשתתפותנו. ראיית היום את המקום הנודע לנו. המחלקה
עוד לא נגמרה ואנחנו לא נהיה, כמו שיגורתי, בין המאחרים. כפי
שהגידה לי הצעירה הרושמת את היוזות של הזרים, אין בין המשתתפים
מחול את הסדרות פועלים אחת מלבדנו. משהפכת רק ה-"מג'רבפוס".

ומסקבה הומה, איני יודע אם כחמיד. זו לי העם הראשונה
בבירת רוסיה. אך מה גדול ההבדל בין מוסקבה ואודיסה. זו האחרונה
נראית כגורעה, חדלת חנוכה ואונים, בלוייה, אלה ומשוחקת, ומסקבה
הומה, רבה-עם, חיה, מוקלת, עליזה-חיים, רבת חנוכה, ואלסלא העהונים
והמודעות על הקירות ובטרמויים המזכירים אותך על כל צעד ושעל שאח
במדינת הסובייטים - היית יכל לחשוב שאתה חי במדינה שלוח, לפני
המלחמה. כל החניות פוחחות, הכרכרות משחקקות ברחובות החוכים, אתה
פוגש גם אוטובילים, לרב עם נכרים, הטרמוי עובר הכופות, פני
העוברים אינם כבאודיסה חורים וחמרי ענין, אלא להיפך מביעים רצון
וספיקים חיות. משפיעה ודאי גם התערוכה. אולי גם במרכזי העיר
הרחוקים משדה התערוכה אתה רואה סימנים אלה של חיות נורמלית וחנוכה
רוחה שאינם נמצא כלל באודיסה.

העיר עצמה נראית ככפר גדול, ענקי המשתרע על שטח אין קץ.

עם פלגי הנהר התוחכים את רחובותיו, עם הסון העצים, הבתים הקטנים,
הנמוכים, הכלים מזוקן. רק עשרות הכפות הסזהבות של הסגדים מביטות
עליך מכל צד. על קירות הקרמל מהנוססות בבה אחת כהבות ריבולוציוניות
וכפות-זהב המשגדים, ומה מרהיבה האירוניה הגדולה של ההיסטוריה
שבמצודת-ימי-צינים אלה של רוסיה הצרית מקנן עכשיו לב הריבולוציה
הקולמית...

טלגרפתי היום כמשרד התערוכה לפנינה ע"ד בואי בשלום למוסקבה.

כ' אלול
1 ספטמבר

העיונים מוריקים באותיות גדולות ובשפתה וגאווה עצורה
שאנגליה הסכימה לבוא רקובסקי ללונדון.

בקרתי אחרי הצהרים את התערוכה בפעם הראשונה. תהלוכה
עצומה של הנער המחושש נכנס באותו זמן למגרש התהלוכה. בראש הלכה
פלוגת נושאת הדגלים: יער של דגלים אדמים מאגורות ו"חאים" קומוניסטים.
הלכו שורות שורות של שלשה, שני בחורים מן הצדדים ובחורה באמצע.
הבחורים היו ערמים כלם, ורק מכנסים קצרים של בד על ירכם. הנערות
היו לבושות חולצות ומכנסים רחבים וקצרים. הלכו גם פלוגות של נערות
בלבד. מבני עשרים עד 10-12. מראם עשה רושם מקורד. נוער עובד,
בריא, מפיץ מרץ ובטחון.

27./..